

EDITORIAL ANEB ZPRÁVA O STAVU UNIE POD ČESKÝM PŘEDSEDNICTVÍM

● BLIŽŠÍ KOŠILE NEŽ KABÁT

Pro velkou část poskytovatelů adiktologických služeb – hlavně nestátních organizací – je letošek již druhým rokem, kdy se dotace od hlavního donátora, Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky (RVKPP), nepochopitelně výrazně snížily. Na vině je vedení Úřadu vlády ČR. Místo aby šetřilo ve vlastním rozpočtu, jak chtěl premiér Topolánek, sáhlo do „cizího“ – do rozpočtu RVKPP určeného na dotace pro služby. Za dva roky šlo o 12,5 milionu Kč, cca o 12 % z původních 105 milionů Kč. Proto se řada organizací dostala do existenčních problémů.

Že i taková podlá politická rozhodnutí lze změnit, ukázala kauza „ukradených“ 40 milionů Kč na výstavbu hřišť, které tuším v roce 2000 ve sněmovně z rozpočtu RVKPP odlobovalo vedení tehdejšího MŠMT. Když se o to za rok pokusilo znovu, medializace této hrozby, spolupráce a lobbying tehdejšího tzv. Národního protidrogového koordinátora a poskytovatelů služeb opakovaní „krádeže“ při hlasování ve sněmovně zabránily. Možná by to tentokrát kvůli zaklínadlu všudypřítomné finanční krize nemuselo vyjít, ale proč to alespoň nezkusit?

Není divu, že se v takové situaci málokdo z pracovníků zkoušených služeb stará o to, že Česká republika předsedá Evropské unii i v oblasti drog a jak se jí v tom daří. Přesto nebo možná proto, že o poznání lépe než na domácí půdě, uvedu několik hlavních příkladů.

● EVROPĚ TO VYCINKÁME

To sliboval titulěk článku na webu Centra adiktologie. Na fotografii drží český Národní protidrogový koordinátor Kamil Kalina zvonec, jímž v lednu zahajoval historicky první jednání Horizontální skupiny pro drogy (HDG) vedené Čechem. Jde o nejvýznamnější pracovní orgán Rady EU v otázkách drogové politiky, který mj. připravil Strategii drogové politiky EU, vede jednání s kandidátskými zeměmi či prosazuje zájmy EU v Komisi OSN pro narkotické drogy ve Vídni. Významný vliv na činnost skupiny má její předsednictví. To české se snažilo prosazovat do diskuse v HDG priority, jež považovalo za nejvýznamnější výzvy (nejen) pro unii. Šlo o hodnocení desetiletého plánu kontroly drog OSN (1998–2008) a přípravu plánu nového, o chybějící nástroje hodnocení efektivity potlačování nabídky drog, zdravotní

rizika spojená s migrací injekčních uživatelů drog z třetích zemí do EU, mezery ve znalostech o met-/amfetaminových drogách a léčbě jejich uživatelů či o standardy kvality služeb. Ke konci českého předsednictví v HDG se podle signálů našich zahraničních kolegů zdá, že se Češi svého úkolu – přes počáteční obavy všech zainteresovaných – zhostili se ctí.

● TEN, JEHOŽ JMÉNO SE NESMÍ VYSLOVIT

V Komisi pro narkotické drogy (CND) – „zákonodárném“ orgánu OSN (mj. připravil tři úmluvy OSN o drogách závazné pro členské státy) – se hodnotily výsledky uplynulé dekadý a plánovaly aktivity pro následující. Plán z roku 1998 byl ambiciózní. Tajemník OSN Kofi Annan a prezident USA Bill Clinton jej vyhlášovali pod sloganem „Svět bez drog – my to dokážeme“. Hlavním cílem tedy bylo snížit nabídku drog i poptávku po nich, tj. snížit užívání drog ve světě. Toho se dosáhnout nepodařilo. Naopak, za poslední desetiletí došlo k nárůstu užívání drog prakticky v celém světě. Došlo však k rozšíření různých typů služeb harm reduction, které zdomácněly nebo alespoň zapustily kořeny již v 80 zemích světa.

CND však vedou a ovládají diplomaté, jejichž hlavním cílem je „dohodnout se“. To není možné, je-li jen jediná členská země proti. Proto se EU, za niž od ledna vedli vyjednávání Češi, nepodařilo prosadit do plánu všechny její priority. Například aby OSN připustila neúspěch v dosahování ambiciózních cílů a selhání dosavadní politiky. Ani aktivity snižování poptávky po drogách nezískaly ve schválených dokumentech priority. Neprošel ani termín harm reduction. Po zdoluhavých jednáních z něj zůstaly „související podpůrné služby“. To ilustruje pokrytectví některých členských států OSN, které mají tendenci popírat realitu. Prim hrálo Rusko, jež čelí epidemii šíření viru HIV/AIDS, z 80 % případů mezi injekčními uživateli drog, ale svůj problém bagatelizuje a svádí na hlavní producentskou zemi heroínu – Afghánistán. Zavádět služby harm reduction odmítá. Ač se v OSN podařilo prosadit jen část priorit EU, ostatní členské země nasazení české delegace, jež EU zastupovala, vysoce oceňovaly.

● EFEKTIVITA REPRESIVNÍCH SLOŽEK

K nejvíce výzkumem a evaluacemi opomíjené součásti drogové politiky patří oblast snižování nabídky drog. Pro moni-

torování a hodnocení ostatních opatření v EU již dlouho slouží tzv. klíčové indikátory, jež sledují národní monitorovací střediska. Z jejich podkladů připravuje Evropské monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti výroční zprávu o stavu ve věcech drog v EU, jež nabízí srovnání situace v zemích unie. Češi sehráli během svého předsednictví významnou roli v přípravě návrhu klíčových indikátorů pro hodnocení opatření snižování nabídky drog a jejich zavedení do systému hodnocení drogových politik zemí EU. Návrh indikátorů Tomáše Záborského by měl být před koncem českého předsednictví v červnu 2009 schválen Radou EU a následně zaveden do praxe. To je významný úspěch českého předsednictví, který by měl mít zpětně dopad i na zavedení hodnocení práce českých složek prosazování drogové prohibice a umožnit jejich srovnání s dalšími zeměmi.

● DOMA NENÍ NIKDO PROROKEM

Oč více zaostáváme za částí EU ve financování drogových služeb, o to více – a bohužel dvojnásobně respektive duplicitně – je podrobujeme kontrole. V tematické debatě o standardech kvality se ukázalo, že se řadíme mezi pouhých sedm z 27 zemí EU, které mají systém hodnocení kvality poskytovaných služeb. My dokonce dva, jež jsou navzájem nekompatibilní... Rovněž setkání národních protidrogových koordinátorů, které české předsednictví uspořádalo koncem dubna v Praze, naznačilo, že máme – díky realizovaným výzkumům a zkušenostem – našim zahraničním kolegům co nabídnout. Setkání se věnovalo dvěma tématům: koordinaci drogové politiky a rizikům spojeným s migrací injekčních uživatelů drog z třetích zemí do EU. Diskuse k druhému tématu však narazila na různorodost pohledu a určitou míru pokrytectví některých členských zemí unie na toto citlivé téma a naznačila, že bude velmi těžké nalézt společný jazyk a podniknout smysluplné kroky směřující ke snižování rizik spojených s užíváním návykových látek v třetích zemích.

Na setkání evropských koordinátorů navazovalo pražské sympozium Užívání met-/amfetaminů – sdílení zkušeností. Vyšším podílem problémových uživatelů metamfetaminu oproti uživatelům heroinu se vymykáme průměrné situaci v EU. Díky tomu máme větší zkušenosti s prací s uživateli pervitinu než naši kolegové. Zdá se ale, že se podobný scénář přesunu preferencí od užívání heroinu k metamfetaminu, který jsme v nedávné minulosti zažili, může za jistých okolností opakovat i v dalších zemích EU. Typickým příkladem je Slovensko, kde k takové změně již došlo. Zkušenosti s výrobou a užíváním drog ze skupiny stimulačních látek ale mají i v Polsku, Finsku či Švédsku. Proto jejich i našim zkušenostem kolegové z dalších zemí EU se zájmem naslouchali a diskutovali o nich. Je škoda, že se uznání výsledků práce vykonané v oboru adiktologie dočkáme spíše v zahraničí než doma.

● ZPĚT DOMŮ ANEB BAD TRIP

To není paralela s Havlovým výrokem o „blbě náladě“, která díky neutěšené finanční situaci v řadě adiktologických služeb již druhým rokem panuje. Jde o název prvního ročníku anticeny adiktologie, jež má upozornit na nejhorší počín v oboru za uplynulý rok. Tedy o zpětnou vazbu tomu, kdo svým jednáním obor adiktologie vážně poškodil, ohrozil nebo mu svým jednáním a chováním dělá ostudu. Navrhovat kandidáty a hlasovat o nich mohou lidé z oboru (viz www.adiktologie.cz). Na rozdíl od stále trapnějších politických volebních frašek tak mohou počítat s tím, že jejich hlas bude alespoň jednou skutečně vyslyšen. Tak neváhejte vyjádřit svůj názor.

V Praze 27. května 2009

PhDr. Josef Radimecký, Ph.D., MSc.